

Фадєєв Олександр Олександрович

Біографія

Фадєєв (Булига) Олександр Олександрович — прозаїк, критик, теоретик літературознавства, громадський діяч. Народився 24 (10) грудня 1901 року в селі Кімри Тверської губернії. 1908 р. сім'я Фадєєвих переїхала на Далекий Схід. З 1912 по 1919 р. Олександр Фадєєв навчався у Владивостокському комерційному училищі, звідки пішов, не закінчивши 8 класу. Почав співробітництво з рукописними учнівськими журналами, публікував у них статті, нариси, оповідання. В роки громадянської війни Фадєєв брав активну участь в бойових діях на Далекому Сході, був поранений. 1921 року його обрали делегатом X з'їзду РКП(б). Беручи участь у штурмі Кронштадта, був поранений вдруге. Після демобілізації залишився в Москві для навчання в Московській гірничій академії (пішов із 2-го курсу). Протягом багатьох років керував письменницькими організаціями. В роки Великої Вітчизняної війни Фадєєв працював як публіцист. Восени 1943 року письменник виїжджав у місто Краснодон. Зібраний там матеріал ліг в основу роману "Молода гвардія". 50 років тому Олександр Фадєєв покінчив життя самогубством.

Від громадського...

Єдиним із письменників, що не прийняв нового "вождя", був Олександр Фадєєв, котрий покінчив життя самогубством через два з половиною місяці після XX з'їзду. У Микити Хрущова свій погляд на суїцид письменника, про який можна дізнатися із його спогадів: "...під час репресій, очолюючи Спілку письменників СРСР, Фадєєв підтримував лінію на репресії. І летіли голови ні в чому не винних літераторів. Досить було комусь написати, що в магазині продають погану картоплю, і це розцінювалося вже як антирадянщина... Трагедія Фадєєва як людини пояснює його самогубство. Залишаючись людиною розумною і тонкої душі, він після того, як викрили Сталіна... не зміг пробачити собі свого відступництва від правди... Він вичерпав себе і до того ж боявся зустрітися віч-на-віч із тими письменниками, яких він допомагав Сталіну заганяти в табори, а деякі повернулися потім додому..."

На конференції Спілки письменників, що відбулася після XX з'їзду партії, Фадєєва назвали тінню Сталіна. Тоді ж уперше прозвучала цифра — 600 письменників, яких було піддано репресіям. На думку Віталія Вульфа, котрий багато років товаришував із Ангеліною Степановою, дружиною письменника, Фадєєв "безперечно несе моральну відповідальність за ту кампанію космополітизму, яку він проводив, як генеральний секретар Спілки письменників. Колеги засуджували Фадєєва за те, що він разом із Самуїлом Маршаком та Юрієм Олешею схвалив смертний вирок обвинувачуванним у справі "антирадянського троцькістського центру". За те, що Анну Ахматову та Бориса Пастернака називав "непристойністю радянської літератури" і таврував їх на всіх зборах Спілки письменників. Але твердження, що його руки по лікті у крові, безпідставні. Адже Фадєєв очолив Спілку письменників лише наприкінці тридцятих.

Він, звичайно ж, усе знав і багато в чому брав участь. Іноді його викликав до себе Лаврентій Берія і прямо називав прізвища письменників, котрих необхідно було арештувати. Про те, що буде арештовано Всеволода Мейерхольда, Фадєєв дізнався за п'ять місяців до того, як той опинився у в'язниці. І всі ці місяці, зустрічаючись із Мейерхольдом, Фадєєв зберігав цю таємницю в собі. Статті та листи підписували майже всі — від Юрія Тинянова до Ісаака Бабеля. Навряд чи один фадєєвський розпис у списку численних підписів щось вирішував.

Коли 1946 року Жданов виголосив доповідь, яка знищувала Михайла Зощенка і Анну Ахматову, саме Фадєєв проводив кампанію цькування. З іншого боку, Олександр Олександрович був одним із тих, хто 1940 року голосував за те, щоб висунути Ахматову на Сталінську премію, хто клопотався перед Вишинським про персональну пенсію для неї і про те, щоб вона отримала своє житло. Фадєєва по праву називають сталіністом. Він любив вождя й пройшов довгий шлях, перш ніж усвідомив, що "старий — сволота". За кілька годин до смерті Фадєєв розмовляв із своєю сестрою. Він казав: "Вони думають, що я щось можу зробити, а я нічого не можу".

...до особистого

Особисте життя відомого письменника було досить бурхливим. Першою дружиною Олександра Фадєєва стала письменниця Валерія Герасимова, двоюрідна сестра відомого режисера Сергія Герасимова. Вони познайомилися в Москві, коли ще були дуже молодими й нікому не відомими. Цей союз можна було назвати "шлюбом на відстані", оскільки обидва члени подружжя частіше перебували у творчих відрядженнях, аніж жили разом. Обоє ревнували одне одного, і через певний час вирішили розлучитися, зберігши при цьому дружні стосунки на все життя. Навіть через кілька років після розлучення Фадєєв в одному з листів матері писав: "...Валя — єдина жінка на світі, котру я по-справжньому кохав і продовжую кохати".

Другою дружиною письменника була актриса МХАТу Ангеліна Степанова. Вони познайомилися в Парижі 1937 року. Це був перший виїзд актриси за кордон на гастролі разом із театром. Фадєєв же їздив до Іспанії (де йшла громадянська війна) в складі літературної делегації, але на зворотному шляху вирішив зробити зупинку в столиці Франції. Через рік після зустрічі вони одружилися. До того ж, письменника не зупинило ні те, що бурхливий роман актриси з драматургом Миколою Ердманом став надбанням всієї Москви, ні захоплення нею Бориса Пільняка, ні розлучення з першим чоловіком. Ні те, що незадовго до їхньої зустрічі Степанова народила сина, а ім'я батька дитини старанно приховувала все життя. Фадєєв був зачарований розумною, прекрасною жінкою, усиновив хлопчика, а Олександр Фадєєв-молодший згодом став першим чоловіком іншої радянської діви — Людмили Гурченко. Через кілька років після весілля в сім'ї з'явилася спільна дитина — син Михайло. Саме 12-річний Мишко знайшов тіло батька того фатального дня — 13 травня 1956 року.

Фадєєв і Степанова прожили разом двадцять років, причому численні зради письменника, захоплення Оленою Сергіївною Булгаковою, навіть народження позашлюбної дочки Маші від поетеси Маргарити Алігер не змогли зруйнувати їхній

союз. Степанова пробачила чоловіка, більше того, сини Фадеева, прийомний та рідний, дружили зі зведеною сестрою до самісінької її смерті. Варто зазначити, що життя Маші перервалося так само трагічно, як і в батька. Вийшовши заміж за німецького поета, але не знайшовши свого місця в житті, вона наклала на себе руки.

...Коли сталася трагедія в Переделкіно, Степанова перебувала на гастролях у Югославії. Їй не розповіли відразу всю правду, натякнули, що Фадееву стало зле. Про те, що відбулося, вона дізналася вже в Києві, купивши в аеропорту газету, де на першій шпальті було поміщено портрет Фадеева в чорній рамці і повідомлення про те, що відомий письменник покінчив життя самогубством, перебуваючи в стані алкогольного сп'яніння. Степанова пережила чоловіка на 44 роки. У своєму заповіті вона попросила поховати її в могилі чоловіка. І сьогодні вони разом.

* * *

Про причини самогубства письменника сперечаються й досі. Про те, щоб піти з життя, Фадеев думав не раз. Рідна сестра Ангеліни Йосипівни, яка виконувала обов'язки особистого секретаря письменника, згадувала, як за кілька років до трагедії вона зайшла до кабінету Фадеева і побачила на столі пляшку горілки, записку і наган... Валентина Йосипівна влаштувала скандал, вилаяла Фадеева і сховала пістолет. Тоді все минулося.

Пити Фадеев почав із 16 років. Наприкінці життя запої могли тривати тижнями. В таких випадках він ішов з дому, спав у лісі на траві, а ранками його, брудного й неголеного, можна було бачити в місцевому шинку. "Якось там його зустрів письменник Бубеннов, — розповідає Віталій Вульф. — Попри те, що він не був близький із Фадеевим, Бубеннов посадив його в машину і повіз до себе на дачу. Вони проговорили цілий день. Фадеев скаржився, що нічого не вийшло з письменництвом, що його відідрали від улюбленої справи, що йому не щастило з жінками. "Про свою нинішню дружину я й говорити не хочу", — досить різко сказав він. Хоча всього два дні тому написав листа, повного любові до Степанової, котра поїхала на чергові гастролі. "Лінушечко моя кохана. Звісно, мені дуже тебе бракує. Навіть якесь щемливе відчуття було вночі, коли я повернувся з вокзалу на дачу — і все це було в повному спокої..." Стосунки між чоловіком і дружиною були складними — в п'яному чаду Фадеев звинувачував Степанову в усіх смертних гріхах. Але вона була сильною жінкою. Залізною. І могла витримати все".

Син Михайло впевнений, що письменника занапастила влада, точніше, розчарування в ній. "Після смерті Сталіна та викритті культу особи тато залишився в цілковитій самотності. Від нього всі відвернулися. Це був уже не той Фадеев, який свято вірив у правильність партійного курсу. Хтось дуже вірно помітив тодішній його стан: "Його поставили вартовим, але тільки пізніше він дізнався, що біля вбиральні".

А перша дружина, Валерія Герасимова, дізнавшись трагічну новину, відразу сказала: "Це все він, прокляті вуса. Сашко щиро любив Сталіна!" Невдячна, та й неблагородна це справа — давати оцінки і вішати ярлики. А щодо алкоголю... Можливо, це був єдиний спосіб існування, який примиряв Фадеева з дійсністю. У будь-якому разі

відповісти на питання, чи спокутував він пострілом свої злочини, чи змивається кров'ю пролита кров, може тільки Господь Бог.

"У ЦК КПРС.

13 травня 1956 року

Передєлкіно

Не бачу можливості далі жити. Оскільки мистецтво, якому я віддав життя своє, занепащено самовпевнено-неуцким керівництвом партії і тепер уже не може бути виправлено. Найкращі кадри літератури — в такій кількості, що навіть і не снилося царським сатрапам, фізично винищені або загинули завдяки злочинному потуранню можновладців; найкращі люди літератури померли передчасно; все інше, хоча б трохи здатне створювати справжні цінності, померло, не досягнувши 40—50 років... Літературу віддано у владу людей неталановитих, дрібних, злопам'ятних. Одиниці тих, хто зберіг у душі священний вогонь, перебувають у становищі паріїв і — за своїм віком — незабаром помруть. І немає жодного вже стимулу в душі, щоб творити... Життя моє як письменника втрачає будь-який сенс. І я з величезною радістю, як порятунок від цього мерзенного існування, де на тебе навалюється підлість, неправда й наклеп, іду з цього життя. Прошу поховати мене поруч із матір'ю моєю. Олександр Фадєєв".

Останню волю покійного виконано не було, його поховали на Новодівичому кладовищі. Медична комісія, призначена урядом, заявила, що трагедія сталася в результаті розладу нервової системи через хронічний алкоголізм. А про зміст передсмертного листа стало відомо лише 1990 року.

Джерело: https://dt.ua/SOCIETY/angeli_ta_demoni_oleksandra_fadeeva.html